

Előzetes jelentés a Kaposvár 61-es főút elkerülő szakaszának 9–10. és 36. sz. lelőhelyén 2000–2001-ben végzett megelőző régészeti feltárásról

SOMOGYI KRISZTINA

A 10. lelőhely a 67. sz. főút Kaposvár és Kaposfüred közti szakaszától Ny-ra, a Tüskevári-árokknak nevezett vízfolyás és a Kaposvár-Fonyód vasútvonal között helyezkedik el egy É–D-i irányú domb lankás, keleti oldalán alján.

A területen 2000. június 5. és június 29. között 3212 m²-en 10 objektumot tártunk fel. Két kutatóárkot nyitottunk meg a vasút és a patak között, végül csak a domb alján lévő kb. 100 m-es szakaszt vizsgáltunk át teljes nyomvonal szélességben. Itt egy kisebb méretű kelta település részletére bukkantunk, amelyből két földbe-mélyített, kb. lekerekített sarkú négyzet alakú, cölöp-szerkezetes építményt kell először megemlítenünk. Az 5. számú feltehetően leégett ház Ny-K-i hossz tengelyében, három cölöplyukának vonalában kb. egy m hosszú, elszenesedett gerenda- vagy cölöpmaradványt dokumentáltunk. A másik épületet (7. obj.) az alján lévő szürke iszapréteg alapján előnthez a víz. Feljebb a domboldalon talán hasonló épület állhatott, beásásának azonban csak sekély alját tudtuk megfigyelni. Mindegyik objektum tartalmazott kisebb-nagyobb mennyiségű kerámiát, főleg grafitos edények, kihajló peremű mély tálak töredékeit, apróbb vastárgyakat, salakot. Kohó mellfalazat töredéket is találtunk, amely ritkaságnak számít a leletanyagban. Négy gödröt és egy keskeny árkot tártunk még fel. Nem mindegyikben volt lelet, de feltételezhetjük, hogy a kelta telephez tartoztak. Sikertült „megfogni” az egykori járósíntet is, amelyből az objektumok lemélyedtek. A leletek alapján a település a kelta korszak középső időszakára (LTC periódus) keltezhető. Ilyen korú telepek Somogy megyéből még alig ismertek!

A 9. sz. lelőhely ugyanezen vízfolyás túlsó, azaz Ny-i oldalán található. Mivel ezen a szakaszon az ÉK–DDNy-i irányú nyomvonal földgáz vezetéket és kábelt keresztez, a teljes területen nem végezhetünk kutatást. 2000. július 13–27. között 2448 m²-en öt objektumot tártunk fel. A 10. lelőhelyhez hasonlóan itt is csak a domb alján mutatkoztak régészeti jelenségek, amelyek elszórtan helyezkedtek el. Három gödör kevés kerámiával a középső rézkori Balaton-Lasinja-kultúrához sorolható. Egy igen kis méretű, alig átégett tüzelőhely maradványa és egy lekerekített sarkú téglalap alakú kemence került még elő leletanyag nélkül. Utóbbit feltehetően újraizzításra használták, és a fent említett kelta telep részeként a vassfeldolgozás további bizonyítéka lehet.

A 9–10. lelőhely feltárással párhuzamosan zajlott a 8. sz. lelőhely szondázása, valamint egy avar temető ásatása a 26. sz. lelőhelyen dr. Költő László vezetésével. Csapatunk mindkét munkában részt vett.

Ásatásvezető: Somogyi Krisztina, Munkatársak: dr. Költő László régész, Szőke Gábor, Forgács László rajzolók.

A 36. számú lelőhely Kaposvár és Taszár között, a 61. sz. főút ún. sántosi leágazójától kb. 0,5 km-re ÉÉK-re található a Kaposvár-Taszár vasútvonal és a Kaposfolyó között. A terepbejárás során bronzkori telepre utaló kerámiatöredékeket gyűjtöttek a vasútvonal mentén kb. 200x50 m-es körzetben, a vasúti átjáró közelében. A területen 2001. augusztus 28. és október 15. között mintegy 2500 m²-t tártunk fel. Közben szeptember 20-ig a 19. lelőhely avar kútjainak bontása és kiemelése párhuzamosan zajlott.

A késő bronzkori, késő halomsíros-kora urnamezős időszak egyrétegű településének maradványai, a terepbejárás megfigyeléseit alátámasztva, a szelvény É-i részének kb. 50 m-es szakaszán helyezkedtek el ÉÉK–DDNy-i irányban. A 90 objektum kétharmada cölöplyuk volt, mégis a feltárt teleprészletet egy összefüggő, nagy méretű, több beásással tagolt agyagnyerő hely, illetve „munkagödör” (10–64–66. obj.) uralta, amelynek déli végét (10. obj.) félkörben cölöpök vették körül. Elképzelhető, hogy e cölöpök némelyike inkább a telepet lezáró, szintén ÉÉK–DDNy-i irányú cölöpsorhoz tartozott. (1. kép)

A fent említett komplexum É-i harmadában, az általunk elkülönített 64. és 66. sz. objektumok határán helyezkedett el a 90. sz., deszkákból csapoltszerű kút. Alsó négy, igen rossz megtartású deszkasorát tudtuk dokumentálni és kiemelni. A deszkák jelenleg konzerválás alatt vannak. (2–4. kép) Ez az első ismertté vált késő bronzkori kút Somogy megyében!

A bronzkori telep a Kapos egykori partja mentén húzódhatott. Erre utalhat, hogy az objektumoktól 15 m-re délre 2–4 m széles homoksávot, homokfövenyt figyeltünk meg ÉÉK–DDNy-i irányban. Ettől délre kb. 30 m-re újabb homoksáv mutatkozott a kutatóárokban.

Az igen tekintélyes mennyiségű leletanyag szinte teljes egésze a 66. sz. objektum erősen faszenes, felső rétegéből származik. Jórészt nagy méretű tárolóedények, fazekak, különböző mély, profilált tálak töredékeit találtunk meg kihajló, vízszintesen elvágott, illetve ún. bográcsperemszerű peremmel, széles fogóbütyökkel, talpgyűrűvel. Emellett bögrék, korsók, apró, fordított csonkakúp alakú „tégelyek” kerültek elő. A díszítésben uralkodó az ujjbnyomkodásos, ritkán bevagdosott bordadísz a perem alatt vagy az edény oldalán, például kerek bütyökhöz csatlakozva. Néhány darab árkokolt bütyök, bekarcolt vonaldíszes töredék, síkozott, erede-

1. kép. A 10-64. sz. objektumcsoport a körülötte lévő cölöpökkel (részlet) (Fotó: Somogyi Krisztina)

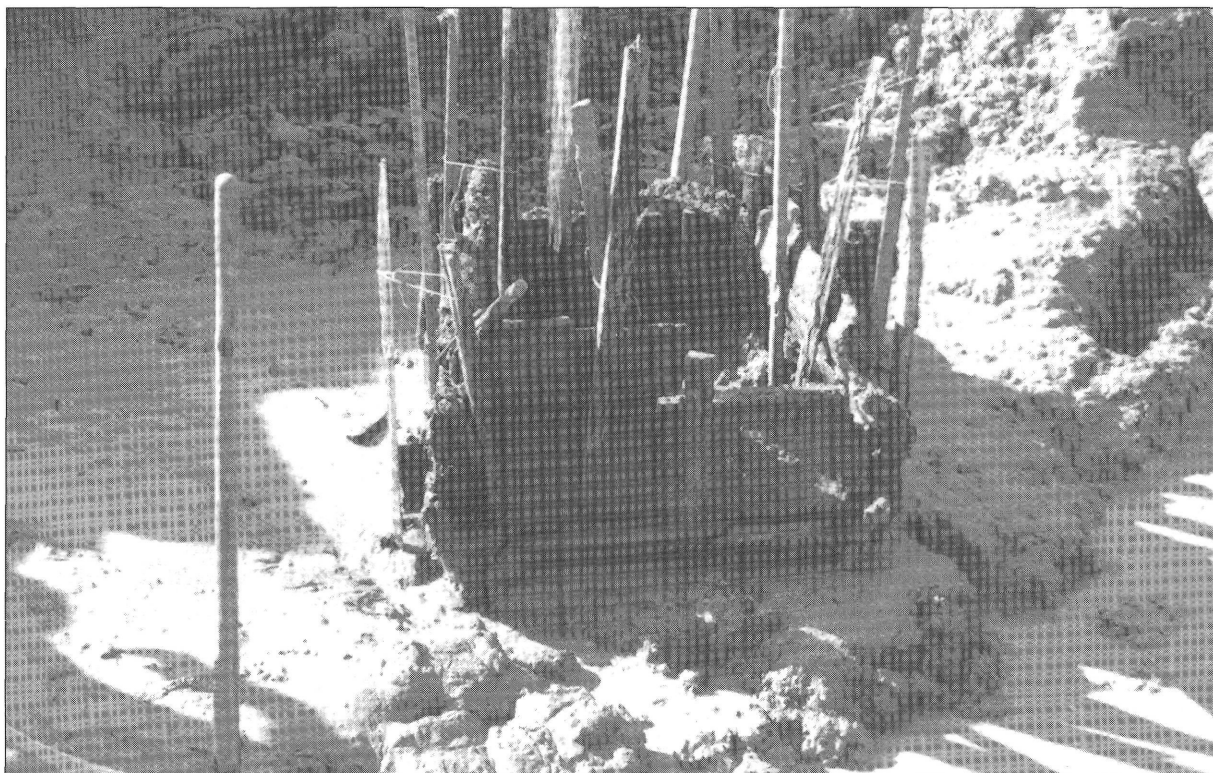
tileg sötétszürke, fényezett felületű perem is előfordult. A leletek közül még három, díszítetlen, illetve rovátkolt fejű tűt és egy spirális végű, lapított szárú, bronz karkát említhetünk meg.

A feltárással sikerült megállapítani a település D-i határát. ÉK és valószínűleg DNy felé is folytatódik. A lelőhely ÉÉK-i része a vasút- és útépítés során már részben elpusztulhatott.

Ásatásvezető: Somogyi Krisztina, Munkatársak: Gallina Zsolt, Molnár István régészek, Mészáros Szilvia, Szőke Gábor technikusok.

2. kép. A 90. sz. késő bronzkori kút. Jelentkezési szint. (Fotó: Somogyi Krisztina)

3. kép. A 90. kút kibontott állapota (Fotó: Somogyi Krisztina)

4. kép. Felszedett kútdeszkák (Fotó: Somogyi Krisztina)

**Preliminary report of the preceding excavation of 2000–2001
(sites No. 9–10 and 36) on the encircling section
of Road No. 61. around Kaposvár**

KRISZTINA SOMOGYI

The sites No. 9–10 situated between the Kaposvár-Kaposfüred section of the 67. Highway and the Kaposvár–Fonyód railway line, lie on both sides of the waterflow, named Tüskevári-ditch, at the bottom of a line of N–S directional hills. In June 2000 we excavated on a territory of 5660 m² 3 pits from the Balaton-Lásinja Culture of the Mid Copper-Age and a section of a relatively small Celtic settlement (LTC – 11 objects), which contained among others 2 subterraneous pole structured buildings. A furnace used most probably for recurrent incandescence, breast wall fragments and dross refer to iron smelting activity.

The site No. 36 was found about 0,5 km to the N-NE from the Sántos fork of the 61 road, between the Kapos river and the Kaposvár-Taszár railway line. In the autumn of 2001 we excavated on 2500 m² the remains of a Late Bronze-Age settlement (late Mound Cemetery -early Urnfield settlement – 90 objects). We could document and lift the deepest 4 rows of planks of a well, tapped together and found in poor condition. This is the first known well from this period in the county.